

NAŠA VOLJA

GLASILO JUGOSLOVENSKE MLADINE

Leto V.

Ljubljana, dne 4. marca 1940.

Štev. 8.

Da si bomo za vedno na jasnem

Ljubljana, 1. marca

Mi vsi vemo, kakšna stremjenja vladajo zadnje čase pri nas. Reči moramo, da vlada pri nas skoro popolna brezglavost in brezvednost ter lovenje v nekaj, kar vsi ne vedo v kaj. Vsaka izmed političnih skupin pravi, da ima izdelan program glede nove ureditve države, toda nobena ne pove konkretno in tudi ne zavzame konkretnega stališča do tega problema ter se vsaka lovi po zraku in prepušča, da bo čas sam princel v sebi vso rešitev osnovnega problema obstoja naroda ter posredno tudi države, ne glede na to, ali bo to pozitivno ali negativno rešenje tega vprašanja. Dvomimo, da bi bilo to pravilno postopanje.

Vse to povzroča tudi popolno brezglavost v narodu. In čudimo se le, da narod ne ve še do danes, kaj je njegova toliko opevana volja in da se ga hoče le postaviti pred dejstvo, ki bo mogoče izmaličilo popolnoma njegovo voljo.

Vse to ustvarja neko psihozo nesigurnosti. Tako so že marsikateri začeli pošteno dvomiti o tem, da še obstoja neka pripadnost k jugoslovenskemu narodu. Najbolj žalostno pa je to, da tej psihozi časa in zmotnega naziranja podlegajo mladi ljudje in sami sebi postavljajo dileme, ki za nje sploh ne morejo obstojati več. Da obstojajo take dileme še pri starejši generaciji, temu se ne smemo čuditi, saj so še vedno polni miselnosti, ki nima nobenih pravih korenin v narodu in njegovem bodočem življenju in izživljanju. Vendar pa mi mladi tako miselnost odklanjamo in jo smatramo za zmotno.

Tako so nam že od mnogih strani stavili vprašanje, kakšno stališče bomo zavzeli mi in kakšno bo bodoče pisanje »Naše volje« z ozirom na porajajoče se dejstvo v reševanju našega notranjega narodnega problema.

Mi nismo vezani ne na levo ne na desno, zato nam tudi ni težko odgovoriti na stavljeno vprašanje! Mi smo že v prvi številki tega letnika »Naše volje« sponirali, da bo prišlo do stavljanja nekih dilem in smo že tedaj, kljub temu, da se je še vse kazalo v nekih obrisih zavzeli do tega določeno in odločno stališče, da mi ostanemo kljub vsem morebitnim spremembam pri načelu narodnega in državnega edinstva ter da se ne odpovedujemo jugoslovenski miselnosti pod nikakršnimi okolnostmi in da hočemo še pojačati delovanje v tej smeri, ker smo bili prepričani in smo, da je zopet nastopil čas, ko mora mladina nastopiti s svojim idealizmom v obrambo za narodovo bodočnost in eksistenco.

Tedaj smo dejali: »Zavedamo se, da je danes najtežje nam mladim, ko gledamo položaj v nas in okoli nas. Vsa pozitivna stremjenja se

Pomenek

Prišel mi je v roke sestavek mladega sodelavca, ki prihaja pod mučnimi vtisi današnjih dogodkov, do sledečega zaključka: »Govoriti danes o jugoslovenskem narodu je brez pomena, ker nam stvarnost jasno kaže, kako moramo soditi o tem vprašanju. Zabeležiti moramo poskus, ki je žalibog propadel, poskus, ki je hotel homogenizirati tri narode Srbov, Hrvatov in Slovencev v jugoslovenski narod. Današnja notranjepolitična ureditev nam jasno kaže, da je vodstvo države samo spoznalo to stremljenje za jalovo in pripravlja po vzoru hrvatske banovine preureditev države. Poskus homogenizacije je pač propadel radi prevelikih kulturnih razlik, v veliki meri pa tudi radi prevelikega šovinizma. Kot demokratska mladina se zavedamo, da se taka homogenizacija ne da izvesti z nasiljem in diktaturo, kot se je to pri nas poskušalo, nasprotno, s tem se le poveča odpor proti homogenizaciji. Doseči se da to v državi, ki je urejena res demokratsko in svobodno, ker le takrat se porodi kot čisto naraven pojav v narodih stremljenje po enotnosti, po zlitju v en narod. Zato moramo obsojati vse druge poskuse.«

Vidi se, da tudi mladina mnogo razmišlja, kar je dokaz njene zrelosti in njenih resnih stremljenj. Kar pravi ta naš sodelavec o nasilju, diktaturi in svobodi, to je vse točno. Pritaviti pa je treba, da jugoslovenski nacionalizem po svojem bistvu odklanja vsako nasilje, vsako uniformiranje. Če smo doživeli tekom 20 let skupnega življenja poskuse nasilnega uniformiranja, temu gotovo ni kriva jugoslovenska misel. Krivdo nosijo politične partije, politični voditelji, ki so zapisali sprovanje jugoslovenskega edinstva v svoje programe, ne iz prepričanja, marveč le zato, da bi pod to

idealno firmo izživljali svoje osebne in partijske instinkte. Ali naj trpi radi tega ideja, ali naj se vsled tega odpovemo misli, ki je po našem globokem prepričanju edino pravilno, še več, edino rešilna za vse dežele jugoslovenskega naroda od Triglava do Črnega morja?

Zgodovina nam kaže, kako težko, s kolikimi mukami in žrtvami se je porajalo edinstvo pri drugih, večjih narodih. Med posameznimi italijanskimi državicami so se vršile n. pr. krvave borbe skozi stoletja. Koliko časa je že, kar se je pojavil Garibaldi ter dvignil zastavo italijanskega narodnega edinstva, pa se vendar še danes kažejo med severnimi in južnimi Italijani ogromne razlike ne le po zunanosti, marveč tudi po kulturi, jeziku in mišljenju. Pa vendar ni nikogar, ki bi zanikal edinstvo italijanskega naroda. Severni Italijan sicer nekoliko prezirljivo gleda na svojega južnega sonarodnjaka, toda ne pade mu niti na misel, da bi temu svojemu južnemu bratu odrekal pripadnost k istemu italijanskemu narodu, kateremu pripada tudi sam.

Da obstojajo razlike med nami, Slovenci, Hrvati, Srbi in Bolgari, tega ni nikdar nihče zanikal, ker so te razlike očitne. Živeli smo pač vsak svoje življenje, vsak v drugih prilikah, eni podvrženi vplivu zapadne, drugi vplivu vzhodne Evrope, eni pod vplivom nemške in italijanske kulture, drugi pod vplivom orientalske kulture, eni pod vplivom Vatikana, drugi pod vplivom svojih nacionalnih pravoslavskih cerkev. Doba 20 let je pa prekratka, da bi mogla zabrisati vse te sledove in bi bil utopist vsak, kdor bi kaj takega pričakoval. Kaj pa naj rečemo onemu, ki je porabil vseh teh 20 let samo za to, da je brskal po teh razlikah, iskal vedno novih ter posvetil vse svoje delo samo

morajo razbiti ob trdosti trenutnega ugodja ter koristi, osebni ambicioznosti, ne glede pri tem, kakšne posledice bo to početje prineslo v daljnji in bližnji bodočnosti. Tako gledamo položaj še danes in s tem je tudi zavzeto naše stališče, ki ostane vedno neizpremenjeno. To pa ne delamo iz kake kljubovalnosti ali otročje trmoglavosti, temveč iz globokega prepričanja, da je to naše stališče edino pravilno. To je že dokazala zgodovina in smo tudi trdno prepričani, da bo še tudi dokazala v bodočnosti.

Za nas ni jugoslovenstvo nekaka konjunkturalna fraza, niti fraza nekega »imaginarnega« izživljanja. Za nas ni to neko utapljanje manjšega dela našega naroda v drugem večjem delu. Za nas ni jugoslovenstvo nobena negacija kakega dela naroda. Ono je priznanje vseh v pravilnem

in harmoničnem izživljanju vseh. Jugoslovenstvo je zato za nas sinteza vseh pozitivnih nacionalnih, kulturnih in socialnih vrednot vseh delov naroda, ki jo naj izvrši evolucija.

Jugoslovenstvo je za nas polna vsebina naše države! Če ji odvzamemo to njeno vsebino, tedaj smo ji izpodkopali one temelje, na katerih je bila zgrajena in s tem bi tudi izgubila svoj raison d'être v polju vseh silnic, ki delujejo v nasprotju sintetičnega narodnega delovanja.

Zato sprejemamo preureditev države samo kot novo upravno razdelitev, odklanjamo pa, da bi ta upravna razdelitev služila v podčrtavanju nekih zgodovinskih individualnosti.

To je naše stališče, ki je dokončno in neizpremenljivo ter je za nas tudi končano o tem vsako razglabljanje.

—ost.

dokazovanju, da so te razlike tako velike, da o kakem enotnem jugoslovenskem narodu ne more biti govora? Koliko je bilo takih ljudi, zlasti med Slovenci in Hrvati in koliko jih je danes tudi že med Srbi! O tem na žalost ni treba govoriti mnogo. In če so ti ljudje trenutno dosegli navidezno zmago, ali je s tem rečeno, da je njih postopanje pravilno in da zaradi tega nismo več eno?

Življenje vsakega naroda kaže v mladostni dobi toliko najrazličnejših pojavov in faz, da se o trajnosti tega ali onega pojava, te ali one faze v dobi dozorevanja sploh ne more govoriti. Kakor nam je bila usoda naklonjena, da smo doživeli dan Osvobojenja in Zedinjenja, pa nam je bila usoda zopet nenaklonjena v tem smislu, da nam je naklonila ta dan šele po zaključku one svetovne vojne, ki je prevrnila dotakratno stanje Evrope, preokrenila vse dotedanje gospodarske in socialne vidike ter ustvarila iz Evrope nemiren vulkan, v katerem se je kuhalo 20 let, dokler ni prišlo do nove vojne. V teh najtežjih smo morali mi mali, Slovenci, Srbi in Hrvati graditi svojo nacionalno državo. Gradili smo jo kot stavbeniki, ki se ne morejo zediniti glede načrta nameravane zgradbe. Mi, Slovenci, Hrvatje smo se čutili ves čas kot predstavniki zapadne kulture in civilizacije vzvišene nad orientalskimi brati, pa si nismo bili edini niti med seboj, da bi vsaj kot »prečani« nastopali enotno. Nasprotno so zopet naši srbski bratje vztrajali na svojih tradicijah ter skušali dopovedati nam, da nimamo prav. In tako je šlo iz leta v leto, iz režima v režim. Toda vse to so bili samo poskusi — ravno tako kot je bil le poskus »homogenizacija«, omenjena v gorenjem dopisu, pa tudi ni več kot poskus »dehomogenizacija«, ki jo doživljamo danes.

Ve to pa ne sme nam mladim jugoslovenskim nacionalistom jemati poguma, kaj šele vero v ono jugoslovensko misel, ki jo nosimo v svojih srcih. Saj nismo eno šele od 1. 12. 1918, kajti takrat smo prišli skupaj, ker smo se postavili na stališče, da smo od nekdanj enoten jugoslovenski narod in smo dosegli, da so to naše stališče priznale tudi zapadne velesile. Dan 1. 12. 1918 torej ne znači početka naše enotnosti, marveč predstavlja zaključek onih stremeljenj, ki so živela v posameznih delih našega naroda ravno zato, ker so se ti deli zavedali, da so sicer slovenski, hrvatski oz. srbski, da pa obstoje med njimi najožja krvna povezanost in da drug

brez drugega ne morejo zaživeti svobodnega nacionalnega življenja. In v tem je bistvo jugoslovenske misli. Saj ne gre za vprašanje, ali smo trije narodi, ali smo le del enega, jugoslovenskega naroda. To je le teorija, v kateri se da zastopati in dokazovati eno in drugo stališče. Gre le za vprašanje, če se čutimo medsebojno tako povezane, da je vsak izmed nas prepojen z globoko zavestjo, da Slovincem ni mogoče živeti samostojno brez Srbov in Hrvatov, Srbom ne brez Hrvatov in Slovincem in seveda tudi ne Hrvatom brez Slovincem in Srbov. Kdor nosi v sebi to zavest, ta je Jugosloven, kajti vsak tak bo skušal zaradi te svoje zavesti storiti vse, da bodo postajali odnosi med nami vedno ožji, da se bodo razlike, ki nas ločijo, vedno manjšale in da se bodo vezi, ki nas vežejo, vedno bolj krepile. To je bistvo, pa tudi namen jugoslovenskega nacionalizma. Če n. pr. Srbski kulturni klub v Beogradu poudarja v svojem programu, da morajo Srbi skrbeti predvsem zase ter okrepiti predvsem srbstvo, pa sočasno zahteva, da morajo Srbi gojiti najožje bratske zveze s Hrvati in Slovenci ter izravnati medsebojne razlike, potem takemu klubu kljub plemenskemu nazivu nihče ne bo mogel očitati plemenskega šovinizma. Tudi Slovenci se moramo baviti predvsem s svojimi lastnimi, domačimi zadevami, kajti te zadeve moramo uređiti sami iz sebe in za sebe. To pa še ne znači, da se moramo radi tega odreči prepričanju o jugoslovenskem narodnem edinstvu, ki bo doseženo takrat, kadar bomo Slovenci, Hrvati in Srbi prav lepo uredili vsak svoj prostorček v skupni jugoslovenski hiši, pa se bo vsak od nas čutil domačega v vsakem prostorčku te hiše. Če se bomo čutili doma po vsej hiši, če bomo svobodno zahajali iz enega prostorčka v drugega in bomo drug drugemu pomagali, drug drugega spopolnjevali, potem bodo ti napisi sčasoma prepereli in ne bo prišlo nikomur več niti na misel, da bi jih obnavljali. Čemu tudi: Slovenec naj ostane Slovenec, Hrvat Hrvat, Srb pa Srb, kajti vsi trije so neobhodni sestavni deli jugoslovenskega naroda in Jugoslavije in hiša ne bi bila več jugoslovenska, čim bi n. pr. izgubila svoj slovenski prostorček.

**V SLOVANSTVU JE MOČ!
BODOČNOST JE SLOVANSKA!
ZDRAVE IDEJE SO VEČNE!**

Vojna psihoza

Od severa preko zapada in do Daljnega vzhoda grme topovi in na drugih krajih bodo vsak hip zagrmeli. Narode je obsedla vojna psihoza — vsi stoje v strunnem pozoru in čakajo povelja za udar. Dve različni vojni psihozi imamo: ki ju lahko označimo s tema dvema besedama: »Zmaga za vsako ceno!« in »Branili se bomo do zadnje kaplje krvi!« Velike narode preveva prva, male pa druga. Vendar ima kljub temu vsak narod svojo individualno vojno psihozo, ki se v mnogočem razlikuje od vojne psihoze drugega naroda, dasi spadata oba v isto veliko skupino.

V prvo skupino spada predvsem nemški narod. Vojna psihoza nemškega naroda je onemogel bes steklega psa, onemogel hipnotičen bes, ki bi zdrobil vse, kar mu stopi na pot. In od te edine psihoze je odvisna psihoza drugih narodov. Nemci so pod magičnim vplivom svojih voditeljev in njihove misli so narodova volja. Nemška vojna psihoza izvira iz več ali manj upravičenega ogorčenja nad krivicami, ki jih je moral nemški narod požreti, vendar ni ta psihoza v nikakem razmerju z malenkostnimi krivicami. Nemški duh hoče podjarmiti ves svet in hoče, da bi bili narodi vse zemlje suž-

nji nemškega naroda. Nadutost, oholo prusaštvo, brezprimerna krutost in brezobzirnost, lažnjivost in varanje — to vzdržuje nemško vojno psihozo, to so temelji za zmago in za »pravični mir« nemškega orožja in nemških armad.

Čisto drugačna je vojna psihoza italijanskega naroda. Italijani vzdržujejo oboroženi mir, ljubosumno bde nad svojo, s tolikimi težavami žrtvami in naporji ter pretvezami pridobljeno posestjo. Italijanska vojna psihoza je — strah. Vse naokoli iščejo zaveznikov, in šele ko jih bodo mnogo dobili, bodo udarili, šele ko si bodo v svesti sigurne zmage, bodo napadli kakega izmed svojih najslabotnejših sosedov, eventualno tudi Nemce ali pa Francoze.

Odločna je francoska vojna psihoza. »Z vsemi človeškimi sredstvi do zmage!« se glasi njihovo geslo. Francozi vedo, da jim gre za biti ali ne biti, vedo, da nosijo odgovornost za ves svet in pred vsem svetom, vedo, da se bore za pravico in resnico. Francozi, največji patrioti sveta, enodušno stoje na svojih ogroženih mejah in bodo brez dvoma odbili bližajoči se naval nemških krdel. Francozi, človekoljubi in zaščitniki demokracije pa bi prav tako radi

pomagali vsem malim narodom, ki bi jih prosili za pomoč, Francozi kot narod.

Angleška vojna psihoza se nam kaže v ogromnem, požrtvovalnem delu. Angleži dajejo mr-tvi, Francozi pa živi material. Angleška vojska stoji v delavnicah, stoji v 100.000 angleških, stoji v 90.000 dominionskih in v 20.000 indijskih tovarnah in dela, neumorno dela, da bo imela zadostne rezerve za obračun z Nemci. Aktivno pa deluje Anglija na morju — angleški narod z navdušenjem spremlja uspehe svojih pomorščakov, angleški narod bdi nad svetovnimi morji. Angleži so ledeno mrzli in mirni, počasi delajo, toda kar store, to drži in tega ne omaja niti nemški bes, niti ruski naval.

Pri Rusih o vojni psihozi ne moremo govoriti. Ruski narod niti ne ve, da je v vojni, in to v krivični vojni. To vedo samo njegovi zaslepljeni voditelji, ki bodo nekoč brez dvoma postali žrtve tega, kar danes sejejo.

Japonci so v istem položaju kot Nemci. V stiski razbijajo okrog sebe in v obupu tik pred smrtjo in sami ne vedo, kaj bi storili. Njihov skrajni napor je že dosegel vrhunec in nič več ne pomagajo umetni leki.

Kitajci so si v svesti svojih neizčrpni zalogo svoje strašne milijonske moči, svojega mira, ki jim ga je dal sam Budha in mira, ki bo absorbiral vsa tuja zaletavanja.

Ameriška vojna psihoza pa je, v kolikor ni psihoza pohlepa po denarju, psihoza demokratičnih soljudi, ki se zavedajo, da pomeni propad njihove stvari v Evropi tudi propad njihov samih.

Izven obeh skupin so Poljaki in Čehi. Poljaki in Čehi čakajo na veliki dan obračuna in sanjajo o obnovljeni svobodi. Vedo, da se vodi vojna zaradi njih in za nje in misel na zmago jim je enako sladka kot misel na smrt v maščevalnem boju. Narod pa, ki je ostal na mestu, ta narod trpi in čaka... Njegov odpor je aktiven in pasiven in je tako močan, da ga ne bo strlo nasilje zmagovalcev.

V drugo skupino pa spadajo junaški Finci, ki jim je trenutno edina misel na domovino, na njeno rešitev in svobodo. Finci so pripravljeni žrtvovati vse, samo da odbijejo sovražni naval.

Švedi in Norvežani nočejo pomagati Fincem, hočejo poslati svoje čete na branik civilizacije, hočejo se bojevati, vendar jih straši nemška roka, ki hlata po Skandinaviji.

Nizozemci, Belgijci ter Švicarji so odločeni umreti za domovino, ki slutijo, da je v nevarnosti in se naslanjajo na Francoze in Angleže.

Turki, Rumuni, Grki in arabski narodi se pripravljajo, da bodo branili svobodo napram nemško-ruskemu imperializmu. Vedo, da sta z njimi zapadni demokraciji, vedo, da je z njimi ves svet.

Use se izpreminja

Tempora mutantur et nos in illis mutamur, tako pravi star latinski pregovor. Ta pregovor je tudi pri nas zelo priljubljen. Mi se obračamo in spreminjamo kakor hočete. Za nas je dovolj, da se je dan prelevil v noč in že smo se mi prelevili iz kamele v muho. To, kar smo bili včeraj, to danes nismo več. In, kako gre to brez vseh težav in naporov. Je to naravnost čudno in vsega občudovanja vredno. Ko bi bili taki mojstri še v stalnosti kot smo v izpreminjanju samega sebe, bi pa res bil pravi, zavidanja vreden narod.

Človek je prišel danes po dvaindvajsetih letih v težko zagato! Dvaindvajset let so mu dejali, da je »on«. Po teh letih pa se pojavi čudo, ki je omembe vredno! Dan se izpremeni v noč. »on« pa v »ona«. Sedaj pa »on« res ne ve, ali je »on« še »on«, ali je »ona«, ali je »ona« res

»ona«, ali pa je celo »on«. Mogoče pa je iz »njega« postala »ona«, ali pa celo iz »nje« »on« »Hudičeva logika!« bi dejal Cankar. Jaz se ne spoznam več in sem prav pošteno začel dvomiti, če sem jaz še vedno jaz, če nisem kaj drugega.

Po vsem tem res ne vem, kaj sem. Zato sem se odločil, da me drugi pregledajo in ugotove, kaj sem. Predpogoj ni, da pri tem ugotavljanju

Položaj manjšine na Kočevskem

V petnajstem in šestnajstem stoletju so tedaj cesarji Habsburžani naselili na Kočevskem skupino nemških kmetov upornikov v takem številu, da je bilo naše ljudstvo kmalu v manjšini proti tem naseljencem. Namen tedanjih cesarjev je bil dvojen: ohladiti vročerkvne upornike, obenem pa bi ti služili kot nekako oporišče za germanizacijo. Začelo se je vsestransko zatiranje in potujčevanje našega kmeta. Priseljenci so dobili od države posestva in tako so obogateli, naš kmet pa je bil izročen v milost in nemilost tem tujcem, ki so ga izmzgavali poleg tamkajšnjih graščakov. Kočevjarji so ohranili svoj dialekt, ali boljše rečeno, takratno nemščino do danes. Če se ne bi ženili in možili z našimi kmeti, bi se ta mali »narodič« popolnoma degeneriral. Treba je bilo sveže in mlade slovenske krvi, da so se ohranili do danes!

Le bivši Avstriji se imajo zahvaliti za svoj obstoj, kajti ona jim je nudila vso svojo moč in sredstva, da bi se izvedla v naših krajih germanizacija.

Že Smuka je prva kočevska vas, od tu naprej so tako zvali kočevski Nemci, kateri že niso več Nemci, ampak imajo v sebi več ko polovico slovenske krvi.

Slabo se godi na potovanju preko naše Kočevske onemu, ki ne zna nemščine. Na slovensko vprašanje sploh ne odgovori noben kočevski Nemec, če pa odgovori, reče, da ne zna slovensko. Povsod, kamor se človek obrne, naleti na trde Nemce, ki pa razumejo slovensko takoj, ko slišijo stvari, ki jim ne ugajajo. Mnogo Kočevjarjev krošnjari po Nemčiji, domov pa poleg izkupička za prodano blago, prinašajo tudi denar za propagandne namene, za širjenje tuje ideje med našim ljudstvom.

Naš kmet je povsod gospodarsko navezan na tujca, kajti oni razpolagajo z bogastvom,

sodeluje ravno tisti, ki je v takšnem ugotavljanju specialist. Ne, vsakdo ima pravico in mu dajem možnost, posebno tistim, ki se lahko izpreminjajo iz »njega« v »njo« in iz »nje« v »njega« ter vsem tistim, ki imajo ali vsaj želijo imeti pri takem izpreminjanju poleg izpremembe še kake druge koristi. Če bodo mojstri, jih lahko doleti še sijajna usoda in bodočnost!

dočim je naš kmet reven. Zato neusmiljeno izmzgavajo naše ljudstvo, zgodi se celo to, da zapovedo onemu kmetu, ki jim je dolžan denar, da se mora vpisati v njihovo organizacijo Kulturbund, če noče, da gre vse njegovo posestvo na boben. Tudi glede cerkvenega opravlila ni dosti bolje. Naši ljudje imajo samo enkrat, kvečjemu dvakrat na mesec mašo v slovenskem jeziku.

Nič drugačen ali še slabši je položaj naših ljudi v mestu. V Kočevju samem je več ko tri četrtine vseh hiš v nemških rokah, gostilne in trgovine istotako. Če si kak Slovenec drzne odpreti gostilno ali trgovino, ga enostavno zamore.

Lani v juniju je bil narodno obrambni zlet ljubljanske sokolske župe v Kočevju. Obenem pa je bil svečano otvorjen Sokolski dom v slovenskem delu mesta, ki so ga zgradili z lastnimi močmi in velikim samopremagovanjem tam kajšnji bratje. Na ta dan je bilo Kočevje vsaj en dan slovensko.

Naša dolžnost je, da se nacionalna mladina zaveda, da je našemu kmetu na Kočevskem potrebna moralna in stvarna pomoč, če nočemo, da se popolnoma potujči. Naša dolžnost je tudi, da poskrbimo, da se bodo lahko vršili vsako leto narodno obrambni tabori na Kočevskem, da pokažemo našemu kmetu, da se zanimamo zanj in da mu hočemo pomagati.

Za tako delo pa je potrebna podpora oblasti, kajti naše delo bi bilo polno zaprek in težav, katere bi nam stavili na pot tamkajšnji Nemci.

Zatorej bratje, zavedajte se, da ni potrebna samo pomoč in obramba naše severne meje, temveč da je tudi sredi našega naroda črv, ki v srčki razjeda naše narodno telo!

B. B.

Kako je gledal Masaryk Rusijo!

(IV. nadaljevanje)

Zame je bil, kakor že omenjeno, boljševizem v tem času predvsem vojaški problem, to je, kakšen bo njegov odnos do naše armade; toda razume se, da sem zasledoval boljševiško gibanje tudi s sociološkim zanimanjem. Že davno sem opazoval delavsko in socialistično gibanje po vsej Evropi in pri nas doma in tako je nastala moja kritika marksizma. Ko sem se bil ukvarjal s študijem Rusije, sem od vsega početka zasledoval Leninovo smer; ko sem pa prišel za vojne v Petrograd, sem opazoval začetke njegove revolucijske propagande. Pod boljševiškim režimom sem preživel potem skoraj pol leta, videl sem ga v zarodkih, ga zasledoval, ko se je razvijal.

Tu ni prostora, da bi razpravljaj o boljševizmu; o njem povem le toliko, kolikor je za moje nadaljne pripovedovanje potrebno; radi mojega stališča do boljševikov je mnogo ljudi bolela glava, torej ga tudi iz tega razloga pojasnim.

Kar se principa tiče, ne smatram komunizma za socialni in socialistični ideal, če se pod komunizmom razume popolna gospodarska in socialna enakost. Normalno stanje družbe se v

političnem in socialnem pogledu ne da uresničiti brez močnega individualizma, to je, brez svobodne iniciative posameznikov, in to pomeni praktično tak režim, ki omogoča razvoj različnih fizično in duhovno po naravi neenako nadarjenih individualnosti. Enak je položaj vsakega individua v družbi, neenaka je njegova okolica; posameznik zna najbolje, po lastnem spoznanju, uporabiti svoje lastne sile in sile svoje okolice; če odloča o človeku drug človek in ga vodi, nastane nevarnost, da ne bo temeljito in v polni meri izkoristil vseh sil tistega ki ga vodi. To se vidi povsod, tudi politično v vseh oblikah vlade, kjer se je razvil močnejši centralizem; in komunizem je ravno centralističen. Zlasti boljševiški centralizem je zelo strumen; to je abstrakten režim, deduciran iz teze in nasilno izvajan; boljševizem je absolutistična diktatura enega in njegovih pomočnikov; boljševizem je nezmotljiv in inkvizitorski in prav radi tega nima z znanostjo in znanstveno filozofijo nič skupnega; znanost je kakor demokracija brez svobode nemogoča.

Jaz smatram dosledno in pravilno izvajano demokracijo, ne le politično, pač pa tudi gospodarsko in socialno demokracijo, za stanje druž-

be, ki je našemu času in precej dolgi bodočnosti primerno in zaželeno. Kapitalistični, gospodarski in socialni režim je nepopolen radi svoje enostranosti; kapitalizem omogoča sicer mnogim — ne vsem! — individualno iniciativo, podjetnost in produktivnost, toda razdelitev ustvarjenih vrednot, njih prisvojitve se ne ravna po produkcijski sposobnosti, pač pa po pravih prisvojevanja tujega dela in njegovega dobička. Praktično pomeni demokracija znosna neenakost, kar najmanjšo in vedno bolj se zmanjšujočo neenakost. Seveda, to je lahko reči, toda izvede se lahko na razne načine. Radi tega tudi je in more biti mnogo sistemov komunizma.

O vsem tem nas poučuje tudi ruski eksperiment in njegov nagli razvoj in znatne izpremembe.

Leta 1917 prav za prav ni šlo Leninu za to, da bi v Rusiji uresničil načela in ideale komunizma, pač pa da bi uporabil Rusijo za to, da bi te ideale uresničil ali vsaj pospešil v Evropi. O tem je Lenin često povedal svoje mnenje; toda motil se je, ker je bilo njegovo naziranje o stanju v Evropi, kakor tudi v Rusiji, napačno. Njegova zgodovina filozofije je bila zgrešena. Že Marx in Engels sta se motila v svojem pričakovanju in prerokovanju definitivne revolucije, Lenin in njegovi privrženci se niso dali od tega odvrniti in so znova čakali na svetovno revolucijo. Kdaj? Kje?

Kar pravi Marx po Feuerbachu o religioznem anthropomorfizmu, velja tudi v socialnem in političnem področju; človek si ne ustvarja po sebi ne nadzemeljskega neba, pač pa tudi zemeljskega, bodočega. Rusi so nesposobni izvesti marksistični komunizem; kot celota so še preveč nekulturni in od carizma pokvarjeni, da bi razumeli in izvajali Marxove nazore o komunizmu kot definitivnem štadiju dolgega zgodovinskega procesa. Kar so Lenin in njegovi ljudje izvedli, niti ni moglo biti komunizem, kvečjemu komunistične malenkosti; kot sistem je bil ti primitivni kapitalizem (agrarni) in primitivni socializem pod nadzorstvom primitivne države, ki je nastala iz anarhističnih enot, ki so se izluščile iz prav tako primitivnega carističnega centralizma. Ruski primitivizem sploh — masa analfabetskih, v svojih kočah izoliranih kmetov, pomanjkanje komunikacije, propad armade in birokracije radi izgubljene vojne, zlom carizma in cazaropapizma, izgubljenost političnih strank in stanov — vse to je omogočilo energičnemu samozvancu boljševiški prevrat v glavnih mestih in vlado neznatne, toda organizirane manjšine.

Pogreške in nedostatke socialnega in političnega anthropomorfizma je bilo videti povsod; na odgovorna upravna in vojaška mesta so prihajali po večini mladi in neizkušeni, strokovno neizobraženi ljudje. Boljši med njimi so se trudili, da pač nekako izpolnijo svojo nalogo; iskali so in iznašli, kar je bilo že davno znano in je eksistiralo; mnogi pa so svoj položaj zlorabljali in izkoriščali v svoje osebne namene. Kdor se mora šele učiti spoznavati številke in računati, ne more uporabljati integralnih računov. Če Lenin sam tako često priznava, da delajo napake in da se morajo učiti, je v tem nekaj ruske poštenosti, ali hkrati obtožba: danes ni treba v nobeni stroki, niti v administraciji in politiki, abecede šele znova in samostojno iznajti. Brezštevilne improvizacije so s svojo nesistematičnostjo tvorile boljševiški sistem. Boljševiška poluizobrazba je hujša kot nobena izobrazba. Boljševiška diktatura izvira iz nekritične, popolnoma neznanstvene nezmotljivosti; režim, ki se boji kritike in priznanja mislečih ljudi, je eo ipso nemogoč.

Pomanjkanje kulturnosti, ta čudni primitivizem, se kaže tudi v uradni prevzemanju vseh gorostasnosti tako imenovane moderne umetnosti.

Tudi v upravi se je maščeval nepravilni markistični nazor o ideologiji države, katere organizaciji in upravi niso marksisti nikdar posvečali dovolj pažnje in študija, ker so ostajali pri anarhizmu (astatizmu) in so poudarjali absolutno primarnost gospodarskih razmer) ekonomski ali histordični materializem). Ta markistični materializem je godil ruski pasivnosti — ni jim bilo treba ex thesi skrbeti nič za drugega, kakor za kruh! Država pa, literatura, znanost, filozofija, šola in vzgoja, narodno zdrav

je in nrvnost, skratka vsa duhovna kultura ni dana z gospodarskimi razmerami, pač pa mora biti poleg njih z delom pridobljena: in kultura zasigura in omogoča tudi gospodarski razvoj in — kruh.

Rusi in tudi boljševiki so otroci svojega carizma; ta jih je stoletja vzgajal in oblikoval. Znali so se otresti carja, ali carizma se niso otresli. Imajo carsko uniformo, čeprav jo nosijo narobe, in kakor vemo, zna Rus tudi čevlje nositi narobe.

(Dalje)

Dve akademiji

Naša srednješolska mladina se živahno udeležuje ne samo v posameznih društvih, ampak tudi po gimnazijah in je prav sedaj tisti čas, ko ta dejavnost in to udejstvovanje pride najbolj do izraza. V kratkem sta si sledili dve akademiji; akademija Sokola III. za Bežigradom, kjer so nastopali predvsem dijaki III. drž. realne gimn. in akademija Rdečega križa klasične gimnazije.

Prva se je vršila v srednje napolnjeni dvorani bežigradske šole na Vodovodni cesti. V uvodu smo čuli državno himno, ki jo je izvajal orkester III. drž. pod vodstvom br. Accetta. Potem je prof. Arko povedal nekaj misli o delu sokolske mladine o priliki desetletnice Sokola III. Program sokolske mladine pa nam je razložil šestošolec Celan Brane. Nato je orkester zaigral sokolsko himno in iznova smo se prepričali o visokih sposobnostih mladega dirigenta. Staut Gorči je v skoro premalo bravi-tem, vendar občutenem tonu recitiral pesem: »Smrt kraljeviča Marka«. Nato je violinski duet izvajal Kalivodov »Adagio vivace«. Fant bi bila lažjim nalogam bolj kos, sicer pa imata še dovolj dobro tehniko. Sledila je Solvegna pesem na violini in klavirju. Mitja Demšar je sicer nekoliko trdih kretanj, vendar dokaj ubrano igra. Naslednji dve točki sta želi največji aplavz. Priznani tenor Božo Grošel je ob odlični spremljavi br. Lovrenčiča dovršeno zapel pesmi »Pojdem u rute« in »Pa moje ženke glas«. Njegov opojni, izvrstni glas je poslušalcem silno ugaljal in hoteli so še in še poslušati »Pa moje ženke glas«. Godalni kvintet je končno izvajal dve Mozartovi deli.

Sledila je zborna recitacija »Hura na nož!«, ki bi izzvala še večje odobravanje, če bi bilo število recitatorjev večje. Zlasti so se odlikovali nekateri solisti. Kot zadnjo točko pa so nam marljivi gimnazijci pokazali »Županovo Micko«, v kateri se je odlikoval zlasti kmečki fant Demšarjev Anže.

Še bolj pa je uspela akademija RK klasične gimnazije, ki so jo marljivi srednješolci uprizarili dne 15. II. ob 20. v frančiškanski dvorani. Odlične so bile zlasti pevske točke pod vodstvom neumornega dirigenta g. prof. Cerarja, ki zasluži največje priznanje. Posebno mešani zbor je zadivil vse poslušalce, ko je izvajal Prelovčev »Pozdrav« in Premrlov »Korotan«. Izredno smo bili tudi zadovoljni z mladinskim zborom, ki je zapel Premrlovo »Slovansko pesem« in Cerarjevo »Mi gremo na Kosovo«. Dober, vendar premalo ubran je bil moški zbor (Ocvirk: »Kralj Matjaž«, Dev- »Soči«), ki so ga motili nekateri premočni glasovi.

Tudi dve solo točki smo slišali. Baritonist Garibaldi ima sicer močan glas, vendar pogrešamo pri njem še marsikaj drugega, kar pa bo mladi pevec sčasoma gotovo še pridobil.

Ostale glasbene točke so bile Schubertova »Čebelica«, Bachov »Duet za violino in klavir«, Beriotova »Piece de ballet« in Dvořakov »Slovanski ples št. 6«. Brez izjeme vse so bile na višku in moramo pohvaliti vse sodelujoče pianiste in violiniste. Od pianistov se je odlikoval seveda najbolj Jože Osana, pa tudi Jože Ken-

da, Primož Ramovš in Levanič Eleonora so dovršeno izvedli svojo nalogo. Naravnost briljirala pa je mlada violinistka Jelka Staničeva, ki se je že močno uveljavila v naši javnosti in ki bo nekoč brez dvoma še velika virtuoziinja.

Plesna nastopa Šukljetojeva sta bila izredno prepričevalna. Mlada balerina je graciozna, sposobna, nežna in kar je glavno — umetnica. Le škoda, da sta oder in pod za take nastope neprimerna. Ta nedostatek smo opazili že pri tej solo točki, kaj šele pri koroškem valčku »Slovanske mladenke«, ki so ga plesale osmošolke v zilijskih narodnih nošah.

Na sporedu sta bili tudi dve recitaciji: Župančičeva »Naša beseda« in Cankarjev »Kurent«. Prvi recitator je bil dober, le v nekaterih momentih, drugače pa je deklamiral razvlečeno in smo zlasti občutili premonotono pojocje vokale koncem vrstic. Obratno pa je tov. Šmon sijajno recitiral Cankarja. Mogoče je nekoliko preveč »gregorinski«, vendar to ne moti in mlademu talentu želimo mnogo uspehov.

Dramatska točka, pantomina po nedolžnem obsojenega Aljoše je odsevala, vendar celo prehudo odsevala iz vse akademije. Ta točka nikakor ni bila v skladu z ostalim programom. Kljub temu pa se nam je tov. Bezljaj predstavil za izvrsten teatrtski talent. Njegova globoko občutena igra je napravila silen vtis na gledalce in dosega nivo igre naših dramskih igralcev.

H koncu naj pripomnim še, da je publika napolnila dvorano do zadnjega kotička, kar je gotovo lep dokaz, da našo širšo javnost zanima delovanje našega dijaštva. Prireditelj je v vsakem pogledu uspela, njena slaba stran je edino v tem, da je trajala predolgo.

Mi in komunizem

Poživljeni MOSD mora napram vsem pojavom v današnji človeški družbi zavzeti jasno opredeljeno stališče na narodni in demokratiški podlagi.

Komunizem je v bistvu zgrešeno socialno in politično gibanje, ki hoče po svojih zmotnih načelih preurediti svet. Bistvo komunizma je popolna družabna enakovrednost (ne enakopravnost); enakomerna porazdelitev dobrin temelječa na materialističnih in marksističnih naukih, skrajna anacionalnost, izvirajoča iz istih naukov; dokončen ateizem in popoln kolektivizem.

Naše stališče napram bistvu komunizma je znano: Mi zanikavamo marksistične dogme, mi te dogme pobijamo, mi jih ne priznavamo. Vsi vemo, da je popolna enakovrednost nemogoča, kajti iz popolne enakovrednosti izvira anarhija. Vsi zahtevamo čim pravičnejšo in enakomernjšo porazdelitev dobrin, vendar ne po komunističnih načelih. Vsi smo odločni nasprotniki brezumne anacionalnosti, ki ne vodi k splošnemu bratstvu, ampak k nasilju močnejših nad slabejšimi in k zanikanju neovrgljivih zgodovinskih dejstev. Vsi smatramo ateizem za prenapetost človeškega duha, ki vede družbo v preziranje samospoštovanja in izkoriščanje bližnjega. Vsi smo proti kolektivizmu, ki ne da, da bi

se individualne človeške sposobnosti svobodno razvijale in razvile.

Kakšna so sredstva, s katerimi skuša komunizem socialno in politično izprevreči red?

Ta sredstva so: nasilna revolucija nekaj ljudi, ki skuša za seboj potegniti široke ljudske sloje; izvajanje terorja nad samimi pristaši komunizma in nad nasprotniki tega nauka; oblast enega samega človeka v nasprotju z vsemi podanimi komunističnimi smernicami; zatiranje malih narodov, povzročanje nereda s pomočjo ilegalnih sredstev med vsemi onimi, ki naj postanejo komunisti ali ki jih naj komunizem premaga.

Načela in sredstva, s katerimi skuša komunizem priti na oblast, so napačna!

Poziv starišem-nacionalistom!

Če rabite dobre instruktore za Vaše sinove in hčerke, obrnite se na upravo in uredništvo »NAŠE VOLJE« Masa-rykova 14/II (palača Grafike)

IZ UREDNIŠTVA

Tihomir in Hotimir: Zakaj se nič ne oglašita letos? Pogrešamo vajinih talentov. Zadnji čas je že, da pošljeta kako zabavno ali pa tudi resno stvarco.

Zorana: »Gozda, ki šumi« nisem priobčil, ker je brez jedra, brez pravega smisla, ker je presentimentalen in ker je »Ena izmed mnogih« neprimerno boljša.

—eran: Moram te ponovno pohvaliti in se ti zahvaliti za prispevke. Vse, kar še imam tvojega, bo izšlo 15. marca v češkoslovaški številki.

Pe Ling: Deklica mala, strašno si naivna. Kaj misliš, da je boj za domovino res tak, kot ga ti opisuješ? Tvoj »Boj« bom za češkoslovaško številko res predelal, vendar ne bo nič več tak, kot je sedaj. Mnogo boljši je drugi sestavek, dasi bi mogel biti tudi odlična šolska naloga. Toliko o vsebini. Tvojo obliko, tvoj način izražanja pa moram pohvaliti, kar se da. Izredno mi ugaja tvoje pripovedovanje. Mislim, da se boš še kaj oglasila. Vendar te moram opomniti, da mi daš tudi svoj naslov. Samo glede niti, da mi daš tudi svoj naslov. Na svidenje!

Ribničan: Tvoje potovanje v Ribnico voljašev prav gotovo ne zanima. Poizkusi pri »Umenem čebelarju«, mogoče te bodo sprejeli in še honorar ti bodo dali!

Pomladnik:

Jaz in vihar

Zare iz mene bajna hrepenenja,
ko razočaran in pobit -
strmim iz temnega življenja
v srebrni smeh in medli svet.

Tam je vihar in sneg in mraz!
Jaz pojdem tja, jaz pojdem tjal!
Na vrh gore se bom ustavil,
ta svoj zasanjani obraz
leden burji bom nastavil,
pa naj na njem se razdivjal!

Vihar, vihar, pogledja si v obraz
in pusti, da roko ti vročo dam,
da zdaj postanem tudi sam
vihar in burja, sneg in mraz!

Po Paulu Morandu:

Francoski letalci

Angleški admiral W. je nekega dne dejal: — V Franciji imate najboljše letalske osebe, toda najslabši material na vsem svetu. In ta vaš slab material bo ubil vaše izvrstno osebe. Toda potniki iz leta 1934 se ne boje nevarnosti, ki so zadele Guynemerja in Garrosa...

V uri, ko pišem, aparat z enim samim motorjem drve skozi temperaturne skoke od —50 do +50 stopenj in nimajo razen vodnega hladilnika nobene moderne priprave, v tem razredčenem zraku tako potrebne. Vsako potovanje je tvegano. Znana je usoda avijatičarjev Aeropostale, ki imajo kako nezgodo nad neizmerno Rio-del-Ora. Ali pa je znano, kaj jih čaka odtod, pa vse do druge, do atlantske obale? Grozna, megljena pokrajina v San Sebastianu in v Santosu, strahotna deževja skozi vse leto in od Parangue do Rio Grande do Sul sajasta megljena, najgostejša na vsem svetu, preko katere je treba leteti s 170 km na uro med nevidnimi vršaci. Često se dogaja v temi nad ozkimi soteskami najstrašnejše...

So li poznani ti piloti, ki si sleherni dan upajo započeti to tvegano podjetje? Imena kot Mermoz in Saint-Experu so zelo popularna, toda so še tudi druga imena. V urah, ko vihar potrga vse vrvi v Buenos-Airesu in ko buta v lukki zasidrane parnike enega ob drugega, ob isti uri Mermoz točno po voznom redu prileti na letališče. Še več: Mermoz hoče preleteti Ande; upa si čez 5000 metrov v zrak z aparatom, ki jih zmore le 1500 in pri tem računa le na svojo srečo, na svoje zmožnosti in upa si s pomočjo zračnih tokov doseči višino, ki jo motor njegovega aparata sploh ne zmore. S kolesi dvajset metrov nad Andi smukne čez, prvi sunek vetra bi ga lahko vrgel v sneg in zrušil v prepade. Brez radia in brez živil letita Mermoz in nje-

gov mehanik skozi mrz 20 stopenj, prebijeta tri noči nad železniško progo, četrti dan pa se osem ur dvigata v zankah, visokih 700 metrov in se po nečloveških naporih vržeta v praznino, se samovoljno strmoglavit v brezno, se zopet vzpne kvišku, komaj, komaj uideta tresku ob nasprotno steno, zopet drdrata na drugo stran grebenov, trikrat s kolesi podrsta po skalah in se končno spustita v nižino... vse do Buenos-Airesa, kjer že molijo maše za njuni duši. To je eno največjih zračnih junaštev.

V letu 1930 se Barbier ponoči vozi iz Buenos-Airesa v Rio de Janeiro. Hladnokrvni Depecher reši na liniji Argentina-Čile vse svoje sopotnike iz aviona, zavitega v uničujoče plamene. Reine sam vzpostavi zvezo med Argentino in Paraguayem, dasi na poskusnih poletih trikrat trešči v divje maorske pragozdove. Colin — Jeannel, star advokat, danes šef naše letalske službe v Južni Ameriki, izvrši polet nad džunglami Kolumbije, Ekvadorja in Venezuele, ki ga je samo Lindbergh napravil podobnega, toda v slabšem času.

V letu 1930 popelje Saint-Experu grofa La Vaulx nad Ande. Prisiljen je pristati sredi divjega gorovja ob prepadu in si ob reševanju svojega potnika polomi dve rebri. Henrija Guillemeta zajame nad razdrapanimi čilskimi grebeni snežni metej in zaman išče luknje v oblakih. Leti, dokler mu ne poide bencin in nato strmoglavi v popolnoma pusto pokrajino La Laguna Diamanta. Osemdeset ur hoje po puščavski pokrajini brez naselbin — pa doseže globeli in vzpetine — vleče se preko plazov, si v sneg izdolbe prenočišče, izgubi vrečo z živežem in obutev ter si s platnom za padobran ovije noge. Štiri dni in noči ostane zunaj, ne da bi spal, si potrga obleko, koraka skozi temo ob luči svoje žepne svetilke, čez razbije in se izrpan zruši na tla — ne more se več dvigniti. Pomisli na svojo ženo in na zavarovalnino, ki je ne bo dobila, če ne bodo našli njegovega trupla — zato zbere

svoje poslednje moči in se vzpne na skalo, da bi umrl na kar najbolj vidne mestu. Od tam opazi indijansko kolibo in se zvleče tja. Neka Indijanka ga zagleda, kako prihaja po vseh štirih grižoč travo, in ko vidi to grozno bitje, zbeži. Drugi Indijanci ga sprejmejo — rešen je...

S kapitalom v Franciji uvaževanja vrednim, v Novem svetu pa neznatnim, z majhnimi sredstvi, z materialom, ki ne odgovarja sodobnim zahtevam, toda v smeri, ki zahteva poguma in drznosti in z obžudovanja vrednimi piloti je Aero-postala prva prišla v Južno Ameriko in načela novo in veliko delo. Duh, ki preveva njene avijatičarje, je duh bojnih eskadril: duh velikega žrtvovanja in samozatajevanja.

Naši avioni so majhne, divje in drzne ptice, ki nosijo na svoji tanki koži iz duraluminija bojni krik: AIR FRANCE. Kot v viziji vidim bojne hangarje, pred njimi srebrne ptice — propelerji se vrte, brizgajo okoli olje in stresa drobn pesek. Pilot je severnjak — plavalasje, plave oči, junak je. Letalo se zgane. Toda to ni odlet potniškega aviona — mehko, počasi in postopoma. Čisto drugače je. Letalo se ustavi, lice proti vetru, potem zagrme eden za drugim njegovi mogočni motorji, končno pa se z enim samim sunkom pod polnim plinom odtrga od tal in se navpično zadere v zrak.

Čerocanski telefon

Telefoniram iz Santiaga v Francijo. S prehodnim telegramom sem poklical svojega prijatelja iz Pariza. Pridem malo prezgodaj. Opazujem uslužbenca, kako vzpostavljajo zveze. Zvezujejo nespravljlive dežele med seboj in napravljajo, da se gledajo iz oči v oči ure, ki se še nikdar niso videle; uradniki na moji desni kracajo čudne, nepojmljive čačke. Da more kdo telefonirati iz Čilov na Javo, je treba, da govori čez Berlin in Amsterdam; tok

Koljo Smiljanič:

(Nadaljevanje)

Velika fantazija

3.

Skozi gozd se je spuščal nizdol k mestu. Žarislav-misel je videl, da je mesto Ljubljana. Pospešil je korak in kmalu je bil pred univerzo.

Dijaki so se zbirali k predavanju. Žarislav-misel je krenil za njimi. Čudno, skoraj jih ni poznal, prav za prav jih je poznal mnogo bolj kot prej, le čutil ni več z njimi. Do nikogar od njih mu ni več bilo, niti do Stojana ne, ki se je prerinil k njemu in ga začel nekaj povpraševati.

»Kaj je? Pusti me, saj sva si bot! Nič ti nočem, ne poznam te, nimam srca.«

»Žarislav, daj no! Včeraj sem bil z Zvezdano in pozdravlja te. Pravi, da se ji toži po tebi. Veš, jaz sem nehal z njo...«

»Pravim, da nimam srca. Več mi je za en sam atom svetlobe, kot za tebe in mene in Zvezdano vkup. Nočem vas! Pojdi!«

Debelo ga je pogledal Stojan, toda šel je. »Čuden človek. Mogoče zaradi Zvezdane. Škoda ga je, saj ga ni vredna. Preveč rad jo je imel, pa jo je izkupil. Že dolgo ga nisem videl, ves zaljubljen je v svoj laboratorij, odkar nima več Zvezdane. Res škoda...«

Vstopil je profesor dr. inž. Dogmatič in pričel razlagati. V dvorani je zavladal mir, le peresa so potihlo škrtala.

Samo Žarislav ni pisal. Moral se je smejati temu profesorju, ki je pravil, da je svetloba lastnost materije. Dogmatič je bil majhen suh možič z očali na nosu, nekaj las vrhu temena in silno nemirnih rok. Neprestano je opletal okoli sebe, stopicnil zdaj na levo, zdaj na desno, zdaj naprej, zdaj nazaj. Z visokim, noslja-

jočim glasom je vpil dijakom fraze, stavke, besede in glasove, ki niso imeli ne repa ne glave.

Dr. Dogmatič Žarka Željana ni mogel videti, ker mu je neprestano dokazoval nasprotno, kot je on, doktorska veličina trdil. Opazil je Željana med drugimi slušatelji in se nekoliko zmedel.

»Ali dovolite, gospod doktor, da še jaz povem svoje mnenje o svetlobi in ga podprem z dokazi?«

»No, gospod, no le!« Dr. Dogmatič se je kislo nasmehnil in začudeno poslušal blazne teorije, ki jih je razvijal Žarislav.

Žarislav se je razvnel. Stopil je po dvorani in k profesorju. Pisal je na tablo, da se je kreda drobila, nosil aparate in eksperimentiral. Toda dokaz se mu ni posrečil. Žarislav se je osmešil pred vsemi, najbolj pa pred profesorjem.

»Če boste s takim znanjem stopili k izpitu, potem vam raje že sedaj napišem, da ste odlično izdelali.«

Vse se je smejalo.

Žarislav je osramočen zapustil vseučilišče.

»Ampak svetloba je materija in je! Nabita je z veliko silo in to silo moram spraviti na dan. Samo kako?«

Tedaj se je zagledal v električne žice.

»Elektrika! —« mu je šinilo skozi možgane.

»Da, elektrika! Samo kako?«

»Elektrika bo uničila svetlobne atome — to je jasno kot na dlani, pozitivni in negativni tok — živijo — že imam idejo!«

Polistal je po beležnici in napisal: + in —, kontakt na svetlobnem atomu, »Neunion 1«.

»Imam idejo! Idejo!« Žarislav bi se spustil

v dir in bi skakal visoko v zrak, če bi imel srce in čustva.

»Ideja!«

Ni maral domov, čeprav se je znočilo. Hodil je iz ulice v ulico in tuhtal, se ustavljal, stopil naprej in mrmral predse.

Šele ob šestih je prišel domov.

»Zopet si krokall!« je rekla mama.

»Kaj krokall. Potoval sem, razpadel sem na dvoje in poslal svoje srce k vragu, veš mama. Sedaj bom napravil nekaj velikega, nekaj ogromnega, nezaslišanega. Uničil bom ves svet.«

»To ti je bujna fantazija! Pijan si, pojdi spat!«

Odšla sta vsak v svojo sobo.

Mama je pogledala k Zorici.

»Bojim se za Žarka. Take čudne misli mu roje po glavi in vedno je pijan. To je bujna fantazija, veš Zorica.«

»Ne mama, to ni bujna fantazija, to je velika fantazija. Velika fantazija, velika, večna.«

Mama se je nasmehnila svoji hčerki: »Še tebe je zmešal s svojo »veliko fantazijo.«

»Pa ne samo mene, ves svet bo zmešal. Služim, kaj hoče, vem celo in bi lahko prepričala, pa ne bom. Če bi izgubil še to, potem bi ne vzdržal več, nekaj mu mora ostati pa čeprav za ceno veselstva.«

»No, no, nikar tako hudo!«

Zorica se je obrnila k mami: »Pojdi mama, saj ga ne razumeš, pojdi in spi, odpočij si!«

»Velika fantazija, velika fantazija, velika fantazija...« je ponavljala, dokler je ni spanec potopil v morje sna in njene lepe očke so se zaklopile kot dve zvezdici s črnega nočnega neba, s fantastičnega nočnega neba.

Žarko Željan že štirinajst dni ni šel na uni-

za Avstralijo gre najprej skozi London. Govoriti morem s parnikom, ki je sredi Južnega morja ali pa na Severnem Atlantskem oceanu...

»Dobili ste zaželjeno zvezo.«

Vstopim v sobico, izblazinjeno in prešito in blazinjeno zaradi ne vem kakšnega morebitnega »delirijuma tremensa«; za mano so zaprli vrata, debela 50 centimetrov. Sam sem notri. Slušalko, ki visi s stropa, pritisnem na uho. Nahajam se v četrti dimenziji, visim v izvenzemeljski praznini. Vtisnem ustnice v govornilo, kakor so mi naročili. Pred očmi mi stoji veliko sekundno kazalo — trideset frankov stane ena sekunda; pogovor je treba izmeriti. Ves svet mi lajša nalogo, vse poštne postaje so v njeni službi: Buenos-Aires, Rio in sredi morskih otokov somov San Fernando. In tukaj je domovina... Gospodična pri čilskem telefonu je Nemka, moja ima pariški naglas, ona iz Pariza je bržkone Tulužanka, zopet druga naglašuje špansko. Daljno mrmranje, kot da bi se bližalo morje, korake začujem, in evo me v moji sobi v Parizu. Trudim se, da bi iztanjšal svoj sluh kolikor je le mogoče. Čez Ande, čez pampo, preko ekvatorja, pod vodovjem Atlantika, pod sidri, pod algami, pod raznobarnimi ribami teče zvok in pristane v štari Evropi. Čudež... na bregovih Pacifiko-vih slišim, kako mijavka moja mačka iz Marsovega polja... Govorim. Določni glasovi mi odgovarjajo. Tri minute — in — konec... Zopet sem tu, v Malamedii, kjer sonce navpično žge, zopet sem na ulicah, kjer caballeri plešejo tango. Tu je poldan — v Parizu pa prižigajo svetilke. Zdaj traja v meni prebujanje in čudno se mi zdi, zakaj sem sploh poizkusil slišati glasove, ki zvane iz dna starega sveta. Vse do sedaj so v meni delovali samo refleksi. Resne besede, koristne, lepe in modre, take, kot bi jih napisal v pismo, mi prihajajo prepozno na um: sam sem na ulici.

(Iz knjige: Air Indien — poslovenil Pe-Sni)

verzo. Neprestano je sedel v svojem laboratoriju in delal. Niti h kosilu ga ni bilo. Zorica mu je nosila sendviče kar v laboratorij in tu pa tam je kakega pogoltnil — to je bilo vse. Čas je nevidno brzel mimo njega v nedogled. Niti za Zorico ni imel več časa, kot nekdanje dni, ko sta se po ure in ure lovila po hiši in se skrivala drug drugemu. Opazila je to spremembo, toda ni si je gnala k srcu. Vedela je, da bo kdaj bolje. Žarislav pa je vedel, da ne bo bolje nikoli. Samo če pride njegovo srce in z njim njegov pobratim Žarislav-srce, potem bi bilo bolje, sicer pa ne. Saj ni imel srca in ne čustev in ne ljubezni, samo misli je imel; podseterjene, postotterjene misli moči in dela.

In njegovo delo je v resnici dozorevalo. Trinajst dni se je pripravljaj na odločilni eksperiment in štirinajsti dan je napočil. Že od jutra je Žarislav sedel v laboratoriju in izvrševal zadnje predpriprave za veliki poizkus.

»Mama, velika fantazija se bo uresničila,« je dejala Zorica »pustimo ga danes, samo še danes, potem bo zopet naš.«

Zvečer se je velika fantazija uresničila. Posledica je bila strta žarnica in še nekaj škode v levem kotu druge sobe.

»Zorica, mama, posrečilo se mi je!« je mirno, vse drugače kot nekdanj povedal Žarislav.

»Utrujen si,« je menila Zorica »zaspi. Jutri greš na univerzo.«

Naslednji dan je šel k predavanju dr. Dogmatiča. Sumljivi pogledi so ga sprejeli, toda Žarislav se je samozavestno oziral okrog sebe.

»Bravo, Žarko, pobil boš dr. Dogmatiča, kaj ne?« se mu je vzpodbujevalno nasmehnil Stojan.

Žarislav je pokimal.

Koljo Smiljanič:

Akordi

Tango

Po strmi poti navkreber se vzpenja starec. Pot je vijugasta in hrib je popolnoma gol. Sonce zahaja in rdeči starca, ki ga gledam od vznožja hriba. Okoli in okoli hriba so gozdovi, zeleni smrekovi gozdovi, ki prijetno diše.

Starec je na pol poti do vrha.

Temni gozdovi se majejo in nebo se sklana nad nje, kot da bi jih hotelo podojiti. Potem bi zrasli visoko, visoko.

Starec je prišel že više.

Za gozdovi so svetle planjave, ki jih skoro ne doseže oko in ki ugašajo v soncu, v zahajajočem soncu.

Gledam starca, ki se muči navkreber in pravim Mileni, ki je z menoj: »Milena, tam je starec.«

Nebo temni, gozdovi se višajo, planjava ugaša. Starec počiva, ker je utrujen.

V gozdovih nekaj govori in svežost izvirčkov kipi iz smrek.

Starec vstane, pot mu kaplja s čela, poizkusi hoditi. V obraz postane rdeč in bel, težko zasope in zakrili z rokami. Starec ne more naprej. Starec je omagal.

Sonce se pa čudi. In jaz se čudim in Milena se čudi.

Ampak jaz pravim: »Milena, ta starec je kot moja ljubezen!«

Fox-trott

Smuči šviste po sneženem toboganu iz vrha v dolino. Malo se vdira, skorja poka, nekaj rezkega mi piha od lopatic do ušes.

»Haha,« se smeje Milena. Nekoliko je zaostala za menoj. Hitreje, hitreje, da me počasnost ne zvrne.

»Stoj, stoj!« vpije Milena, jaz pa je ne sli-

šim. Sedaj se mi je palica zapletla v grmovje. Rukne me nazaj in komaj vzdržim ravnotežje. Vlečem in vlečem, da osvobodim palico. Milena me je prehitela: »Hihi, ali si zadaj?«

To me pa res jezi! Pustim palico in hajdi — džk za njo. Lovim jo in lovim. Še malo, čisto malo.

Milena zakriči: »Joj, jama!« Izginila je pred menoj. Samo to pomislim, in se mi vdere nekam doli.

V mehkem sem, čudno! Mehki sneg me skoro duši in mi leze v oči, ušesa, usta. Pa se kopljem iz snega. Hočem se dvigniti in iznova padem vstran.

Sedaj ni snega, ni mokro, ni mrzlo, ni neprijetno. Pozabiva na to in gorkota šine v naju. Ustnice se poiščejo in triumfirajo nad snegom. Lepo je. Potem pa vstaneva.

Koračnica

Dobil sem poziv. Vpoklicali so me. V štiriindvajsetih urah moram biti nekje daleč na meji.

Hitro, hitro, skupaj vse stvari, da ne zamudim. Malo mi je hudo po dnevih, ki sem jih prebil z Mileno. Pa nič ne del!

Po cesti skoro tečem. Vlak bo kmalu odpeljal. Iz onega okna mi vrže Milena nagelj rdeč. Nagelj rdeč za spomin. Saj mi ni hudo. Zbogom, Milena, najbrž za vedno.

Vesel sem. Trdo stopim na vlak, dim puhne iz črnege stroja in vlak pravi: tak-tak, tak-tak. Še pogledam na mesto. Belo je, le gimnazija je siva. Ni mi žal.

Saj sem trd, saj ne jokam, saj sem celo vesel, le Mileni je hudo. Saj sem vojak.

Jaz, vojak? Ki jih imam komaj osemnajst?! Pa mi je le hudo!

Vstopil je dr. Dogmatič. Žarislav je takoj vstal in prosil za besedo.

»Izvolite, kar, kar...« mu je prepustil predavanje dr. Dogmatič, ki je želel iznova osramotiti Žarislava.

Žarislav je stopil na oder in se zagledal v zadnje okno. Popolnoma nepripravljen je govoril. »Cenjene poslušalke in poslušalci! Zadnjič sem vam hotel matematično in eksperimentalno dokazati, da je svetloba materija. Ni se mi posrečilo. Poskušal sem doma in upam, da bom eksperimentalni dokaz lahko ponovil tu pred vami in pred gospodom doktorjem. Matematični dokaz še ni dovršen, upam pa, da bom naslednji teden tudi na tabli lahko dokazal svojo trditev, ki na njej ponovno vztrajam: svetloba je materija. Svetloba je celo do skrajnosti brizantno razstrelivo in moj dokaz bo obsegal razstrelbo svetlobe s pomočjo elektrike, pozitivne in negativne, ki ju bom združil v enem samem atomu svetlobe. Ker pa bi se eksplozija sončne svetlobe prenesla na vesoljstvo, bom eksperimentiral z navadno svečo pod cilindrom, da ne bo prevelike škode. Da ne bom več izgubljal nepotrebnih besed, izvolite, prosim, štiri priče in gospod profesor semkaj, da boste od bliže videli zanimivi poizkus. Prinesite, prosim, vse potrebno.«

Grobna tišina je zavladala po predavalnici, ko je Žarislav skončal svoj kratki govor. Asistenti so se obotavljali, pa jih je profesor poslal po aparate, kajti pričelo ga je zanimati, na kakšen način bo spodletelo slušatelju Žarku Željšanu.

Vse je bilo že na mizi in v dvorani je še vedno vladala grobna tišina.

Žarislav je držal v rokah izolirni žici in se sklanjal nad cilindrom, pod katerim je gorela

sveča. Ničesar ni čutil, ne razburjenja, ne strahu, ne veselja, ničesar, saj ni imel srca. Spojil je žici skozi cilindar s konduktorjem pod njim, in skozi aparat, ki ga je sam skonstruiral za svetlobo. Odstopil je za deset metrov in potegnil za seboj ostale.

»Kontakt bo vsak hp! Pozitivna...«

»Ho?« je zinil doktor.

»Nega —« toda niti toliko ni povedal Žarislav. Cilinder se je razletel v najdrobnejše kosce, miza je izginila kot cilindar in sveča kot miza. Žarislav, ki ga je sunek vrgel z vso silo ob steno, je še vedno držal žici, toda tok je nehote prekinil, ker se je razletel tudi »Neunion«, Žarkov aparat za združevanje plus in minus električnega toka v enem samem atomu svetlobe.

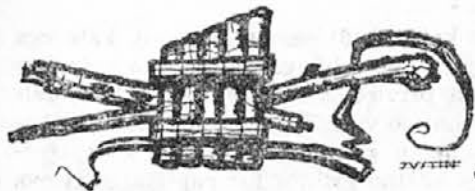
Žarislav je ostal pri zavesti, dasi ga je vse telo tiščalo od bolečine. Zmagoslavno se je ozrl po dvorani in zinil, da bi govoril. Toda ni imel komu govoriti. V prvih klopih so ležala okrvavljena telesa, v srednjih so bili nezavestni in zadnji so ušli iz razreda. Ozrl se je po profesorju. Ležal je ob steni bolj bled od nje in hropel. Iz ust mu je pritekla kri.

Žarislav se je zastrmel v opustošeno dvorano. »Hvala bogu, da nimam srca, sicer bi se ubil.«

Sedel je na neko mizo in smehlja se gledal v konce žic. Potem je vstal in šel od tovariša do tovariša. Štirje so bili mrtvi.

Nezavestni so se prebujali.

V vsem poslopju je vladala tišina, odkar je cestar Janez slišal oni strašni tresk v drugem nadstropju. Potem je pridrveto iz poslopja nekaj deset ljudi in cestar Janez si vsega tega ni vedel razlagati. Ljudje so se razkropili po ulicah, cestar Janez pa je odšel na policijo.

KULTURA

M. Lov.:

Predstavniki slovenske glasbe

Še bolj kakor Fleišman, sta dvignila slovensko pesem brata Ipavec. Benjamin Ipavec se je rodil 24. decembra 1829 v Št. Juriju ob južni železnici. Po dovršeni gimnaziji je študiral v Grazu medicino in postal 1858 doktor zdravilstva. Zatem je služil v Grazu kot primarij otroške bolnice. Umrli je v Grazu 20. decembra 1908.

Komponirati je začel že zgodaj. Še kot deček je napisal valček »Popki«, ki mu ga je brat Josip (1815) zelo pohvalil. Napisal je dve operi: »Teharski plemiči« in »Urh, grof celjski«, opereto »Tičnik«, kantati »Kdo je mar« in »Na Prešernovem domu« ter celo vrsto pesmi, zborov ali samospevov.

Benjaminov brat Gustav Ipavec se je rodil 5. (15.) avgusta 1831 v Št. Juriju in je tam tudi umrl leta 1908. Študiral je na celjski gimnaziji, jo dovršil in se nato kakor njegov brat, posvetil zdravniškim vedam. Postal je doktor leta 1858 in je služboval v domačem kraju. Napisal je precej pesmi, ki so se silno udomačile, n. pr. Planinska roža, Slovenec sem, Zvezda, Iz stolpa sem, Danici itd.

V isti dobi kot brata Ipavic, sta delovala pri nas tudi oba priseljena Čeha, Nedved in Foerster.

Anton Nedved (1828 Hočerice — 1896 Ljubljana) je napisal precej slovenskih pesmi, vendar ni tako važen kot njegov rojak Foerster, ki nam je dal prvo slovensko opero. Anton Foerster se je rodil 20. decembra 1837 v Osanicih na Češkem. Študiral je v Pragi pravne vede, poleg tega pa še glasbo. Živel je v veliki bedi, zato je pač sprejel vsako službo, ki so mu jo ponudili. Tako je prišel leta 1865 v Senj za učitelja glasbe. Tu je živel dve leti, leta 1867 pa se je preselil v Ljubljano. Tu je vodil razne cerkvene zборе, bil glasbeni učitelj na ljubljanskih gimnazijah in doživel nebroj razočaranj in nesreč. Alešovec mu je napisal v svojem »Brenclju« ob njegovem prihodu naslednji pamflet:

Jaz sem pa s Pemskega z lačnim trebuhom, v kranjsko deželo prišel za kruhom.

Kakor vidimo so Foersterju povsod metali polena pod noge, kajti nevoščljivost ljudstva je bila zelo velika. Foerster pa se ni dal ugnati in je komponiral dalje. Napisal je tri opere: »Gorenjski slavček« prvo slovensko opero, »Dom in rod« in »Seljo, jezersko deklico«. Že z »Gorenjskim slavčkom« je ponehala napetost do Foersterja, z nadaljnjimi deli pa si je še bolj utrdil ugled in slavo. Sledila je kantata »Turki na Slevici« in »Venec Vodnikovih«, ki zaključujeta njegovo skladateljsko izživljanje. Kmalu nato je Foerster stopil v pokoj in odšel v Novo mesto, da tam preživi večer svojega življenja. Tu je umrl 17. aprila 1926.

Posebno poglavje tvori skladatelj Davorin Jenko. Ta glasbenik nima zaslug samo za Slovenec, ampak tudi za brate Srbe, saj je deloval vrsto let v Beogradu in je tamkaj postavil na noge glasbeno življenje, ki ga prej ni bilo.

Davorin (Martin) Jenko se je rodil 10. novembra 1835 nad Škofjo Loko in je umrl 25. februarja 1914 v Ljubljani. Šolal se je v Ljubljani in v Trstu, nato pa je prišel na Dunaj. Zanimivo je, kako je nastala slovenska himna »Naprej zastava slave«. Jenko je bral nekega dne v kavarni nemški članek, v katerem očitava avtor Slovincem, da še svoje himne nimajo. Ves jezen zgrabi Jenko kos papirja in svinčnik, načrta notno črtovje in uglasbi himno na besedilo Simona Jenka. Na prihodnji »Besedi« so jo izvajali z velikim uspehom in so jo morali celo ponavljati.

Kmalu nato je odšel Jenko v Beograd, kjer je služil kot dirigent gledališča. Tu so tudi prvič izvajali njegove orkestralne skladbe, kakor uverturo »Kosovo«, »Kri za rod« itd. Za beograjski oder je napisal tudi samostojno opero »Vračara« in glasbo k gledališkim igram »Dido«, »Potera«, »Djevojačka kletva«. Poleg teh velikih del je napisal tudi mnogo pesmi, med njimi »Bože pravde«, »Lipa«, »Vabilo« itd. Umrli je v Ljubljani v Kolodvorski ulici.

(Dalje.)

Film, umetnost, zvezde in še kaj

V tridesetih letih svojega obstoja je osvojila svet neka nova velesila, ki je močnejša od vseh, ki so kdaj obstojale in ki je trajnejša od vseh. Ta velesila nima vojakov z orožjem v rokah, nima bomb, nima plinov, ta velesila ima samo kilometre in kilometre kilometrov celuloidnega traku, ki enakomerno teče skozi srednjevelik stroj.

Ta velesila je film.

Iz gospodarskega stališča je film inudstija, kakor n. pr. tekstilna ali železna industrija. Pri filmu se zasluži lepe denarje, kar je eden glavnih namenov vsake industrije.

Toda film je v resnici mnogo več kot samo gola industrija, film sega v resnici zelo daleč preko trgovine, literature, arhitekture, slikarstva glumaštva, film sega preko vsega tega do samega osrčja umetnosti.

Film ustvarja iz literature in vendar ni literatura, ustvarja iz slik in je popolnoma različen od slikarstva, posluhuje se fotografskih posnet-

kov in je popolnoma nekaj drugega kot fotografija; prikazuje osebe, ki igrajo in ni del igralske umetnosti — drugačna je njegova režija, drugačna je poezija, drugačna scenerija, drugačno predvajanje, drugačna dramaturgija in drugačna tehnika.

Film je sinteza umetnosti igralca v življenjskih okoliščinah z mrtvo umetnostjo, prenešana na platno tako, da se lahko prikazuje po več krajih popolnoma enako in naenkrat.

Mogoče bi prvi del te definicije, veljal tudi za igralsko, za gledališko umetnost. Toda ne povsem, kajti na lesenem odru igralci ne nastopajo niti v življenjskih okoliščinah, niti v vsakdanjem svetu.

Da bolje razumemo bistvo filmske umetnosti, moramo raziskati, v koliko sodelujejo pri filmu posamezne umetniške panoge.

Mogočen vpliv ima na film arhitektura. In sicer v naslednjih oblikah: kot filmska arhitektura, kot snimana arhitektura in kot arhitektura

kinov. Pod pojmom filmska arhitektura razumemo stavbe, ki so zgrajene nalašč za snemanje nekega določenega filma. To velja zlasti za zgodovinske filme in za filme, ki imajo bolj ozko odmerjen prostor. Ta arhitektura v mnogočem posnema razne vzorce, vendar pa tudi pri njej lahko govorimo o umetniški višini. Kajti celo svetovnoznani arhitekti ustvarjajo samo za film.

Snimana arhitektura je že sama na sebi umetnina, toda ko jo gledamo na platnu, se moramo zavedati, da jo je moral operater posneti od najučinkovitejše plati, v najzanimivejšem okolju in s precejšnjim umetniškim čutom.

Arhitektura je pomembna le posredno, vendar v mnogočem upliva na gledalca, tudi na estetsko čutečega. Da kino ustreza modernim zahtevam, mora biti okusen na zunaj in prostoren, dovršen ter estetsko učinkovit na znotraj.

Slikarstvo pri filmu lahko razdelimo v dve skupini: v scenerijsko slikarstvo in v risane filme. Slikarstvo je za obstoj filma nujnega pomena, je celo važnejše od arhitekture.

Uporaba kulis je čim manjša, toda pri različnih vrstah filmov, o katerih bomo slišali pozneje, ne more izpasti. Scenerija skuša biti čimbolj živa, čim nazornejša, mnogo resničnejša kot v gledališču, kajti film mora biti otipljiv in tak, da gledalca prevzame, kot da bi bilo njegovo dogajanje resnično.

Zelo priljubljeni so risani filmi, resnična in neprekosljiva umetnost. Njihov postanek in rojstvo sta zelo zapletena, kajti risar mora natančno označiti vsak posamezni gib in vsako najmanjšo spremembo in to čimbolj naravno in neprisiljeno. Taki filmi so lahko tudi barvani, kar še posebno poudarja pestrost in bujnost scen. Naj omenim od umetnikov risane filma le Walta Disneya, ki je s svojo »Sneguljčico« dosegel veliko slavo.

Vidno mesto zavzema pri filmu literatura. Na njo se film oslanja, ona mu je temelj za umetniško vrednost in bistvo glavnega dogodka. Kajti govor je prvenstvenega pomena in govor se oslanja na literaturo. Seveda pa ne smemo misliti, da je filmski govor živa beseda tako kot je gledališki, in stoji slednji prav zaradi tega mnogo višje na lestvici umetniških stopenj. Vendar se kvaliteta filmskega govora postopno leto za letom izboljšuje in nič nemogočega ne bi bilo, če bi dosegla in tudi prekosila kvaliteto teaterskega govora.

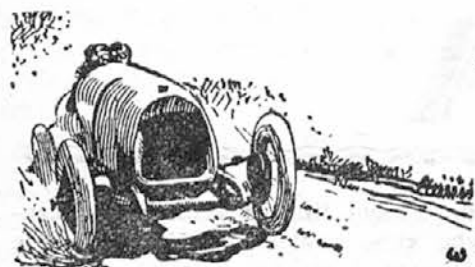
Tudi filmskega leposlovja je več vrst. Tako imamo primarno in sekundarno filmsko literaturo in literaturo o filmu.

Primarna filmska literatura je osnova za dejanje v filmu, je roman, novela, črtica, pravljica, povest ali pripovedka. Na njej je zgrajena vsebina filma. Primarna filmska literatura pa je zopet lahko že napisana, n. pr. v obliki knjige, ali pa da je napisana nalašč za določeni film. Tudi slednjo pisatelj lahko izda v posebni knjigi in je prav zanimivo in lepo čtivo tudi za razvajenega bralca. V slovenski prevodni literaturi imamo nekaj takih primerov, zlasti zgodbe Errola Flynna so doživele uspeh, žal pa je ostalo le pri časopisnih podlistkih.

Literatura o filmu pa s filmom samim ni mnogo v zvezi, ga le razlaga, ocenjuje, popisuje in razpravlja o njem.

(Dalje.)

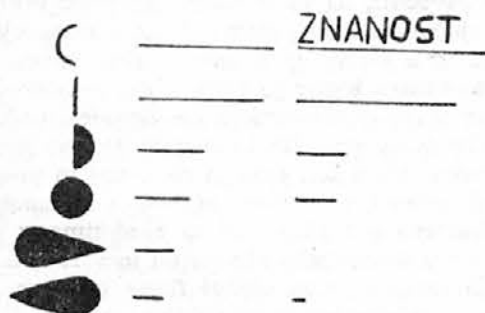

TEHNIČNI OBZORNIK

Petek:

Zračni upor

Vsekakor je dognano, da izkazuje aerodinamični profil najmanjši upor. Grafično prikazuje rezultate slika 1a. Za primerjanje so tu tudi

grafično narisani rezultati, ki jih je dognala znanost. Naši podatki zato niso tako sigurni, ker naprava sama ni popolnoma točna. (Tanki zračni tok, poševna lega teles, če se zračni tok vanj upre). Zato so poskusi z našo napravo le približni in primerjalne vrednosti; toda za naše namene zadoščajo.

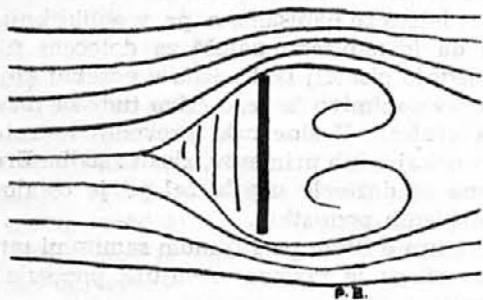
Kako struja zrak

Pri poizkusih smo videli, da različno oblikovana telesa kljub enakim čelnim površinam, povzročajo zelo različne upore. Da si lahko to razlagamo, moramo vedeti, kako teče zrak okoli teh teles.

Strujanje zraka okoli teles je najbolj vidno v vodi, kajti zakoni za strujanje tekočine, se ujemajo z zakoni zračnega strujanja. Torej se isti poizkusi, ki se naredijo v vodi nanašajo tudi na zrak. Omenili smo že, da je naš smoter isti. Če n. pr. neko telo pomaknem skozi zrak ali vodo ali pa če ista dva činitelja pustimo teči okoli teles.

Vzemimo v roko dopisnico, jo primemo spodaj in pihnemo vanjo. Upogne se nazaj. Če sedaj z njo zamahnemo po zraku, dobimo isti zaključek. Razjasnitev je lahka: na sprednjo stran zadene zrak, ki se izmuzne ob straneh. Ker pa se radi menjave smeri zrak ne more tako hitro izmuzniti ob straneh dopisnice, kot se gibljejo njegovi delci, preden zadenejo na predmet, se zrak pred tem zgosti. Tedaj nastane večji zračni pritisk, ki dopisnico prisili, da se upogne nazaj. Ta sila, ki učinkuje na čelno stran, se imenuje **zastojni pritisk**.

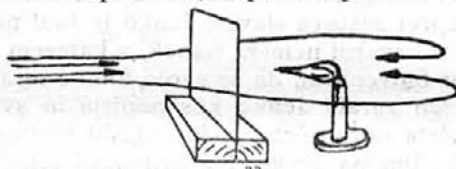
Poizkus v vodi potrjuje ta pojav. Uporabimo

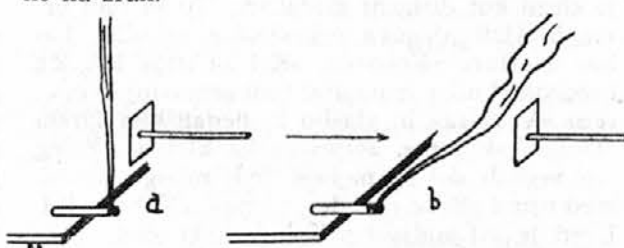
čim daljšo posodo za vodo. Na površino potresemo aluminijev prah (bronca). Preden nalijemo

vodo, položimo na dno posode črn papir in preko njega steklo. To temno dno pomaga, da se aluminijev prah boljše vidi. Posodo postavimo proti oknu. Opazovalec naj ravno tako gleda proti njemu, kajti tako reflektirajo aluminijevi delci dnevno svetlobo, ki se nato odraža od črnega dna. Vzemimo 4—5 cm široko deščico in jo pomočimo v vodo in sicer pravokotno na vodno gladino. Toda ne celo. Na to pomaknemo deščico po vodi v zmernem tempu. Tedaj nastane na čelni strani deščice zajezev, ob straneh pa se lahko opazuje nekaka razredčitev (slika 2). Na hrbtni strani se naredi nekaj svojevrstnega: tu nastanejo vrtinci, ki se neprestano menjavajo. Na tej strani bi namreč nastal »brezvodni« prostor, če ne bi voda, stisnjena iz sprednje strani pritekla v vrtinčasti obliki. Isti valovi ali vrtinci nastanejo v zraku.

Dokaz: (slika 3). Vzemimo svečo in deščico iste dimenzije kakor prej. Svečo prižgemo, pred njo pa postavimo deščico v katero močno pihamo. Brž, ko to napravimo, se postavi plamen navidez

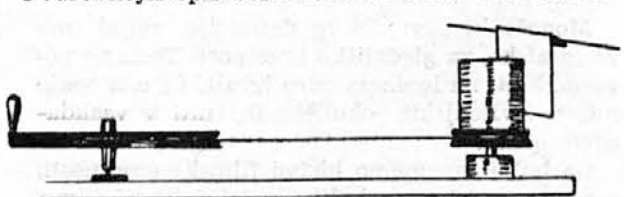

proti zračnemu toku, kajti na hrbtni strani deščice so se naredili isti vrtinci, kakor pri prejšnjem poizkusu, samo, da je sedaj vse prenešeno na zrak.

Tudi drugi poizkus nam pokaže nastanek tega vrtinčenja (sl. 4). Na palici imamo pritrjeno ploščo, ki miruje poleg ležeče smotke ali cigarete. Pri tem mirnem stanju gre smotkin dim navpično v zrak. Ko pa se deščica premakne v smeri palice, tedaj se dim, ki je preje šel navzgor, odkloni proti zadnji strani deščice. Tudi to je povzročilo vrtinčenje na hrbtni strani.

Vrtinčenje na zadnji strani neke ploskve ni brez pomena za zračni upor. Vrtinci vlečejo premikajočo ploskev nazaj in proizvajajo na zadnji strani nek sesalni moment. Tudi to lahko nazorno dokažemo s pomočjo sredobežnega stroja, ki se sestoji iz velikega in malega kolesa. Podrobnejši opis boste lahko našli v kaki fiziki.

Na malo kolo (sl. 5) namestimo valj, katerega vrtimo s pomočjo velikega kolesa. Ko pripravimo hitro vrtimo, privleče valj k sebi vse zračne delce, ki se nahajajo v bližini, tako da nastane okoli njega umeten zračni vrtinec. Če sedaj pri maknemo v bližino vrtinca list papirja, opazimo, da ga je vrtinec privlačil.

(Dalje)

Dr. Aljehin : Elikses. Match Franc. : Nemčija.
Caro — kann.

1. e2—e4,	c7—c6.	26. Te7—e5,	g7—g6.
2. d2—d4,	d7—d5	27. h4—h5,	De7—f6.
3. e4×d5,	c6×d5.	28. De2—e3,	Td6—b6.
4. c2—c4,	Sg8—f6.	29. De3—b3,	Td6—b6.
5. Sb1—c3,	e7—e6.	30. h5×g6+,	Td6×g6.
6. Sg1—f3,	Lf7—e7.	31. Db3×d5,	Tb6×b2.
7. c4×b5,	Sf6×d5.	32. Te5—f5,	Tb2—b5.
8. Lc1—b5+,	Lc8—d7.	33. Tf5×f7+,	Kh7—g8.
9. Lb5×d7+,	Sb8×d7.	34. Tf7—f6+,	Tb5×d5.
10. Sc3×d5,	e6×d5.	35. Tf6×g6+,	Kg8—h7.
11. Dd1—b3,	Sd7—b6.	36. Tg6—b6,	Td5×d4.
12. 0—0	0—0.	37. Tb6×b7+,	Kh7—g8.
13. Lc1—f4,	Lc7—d6.	38. Tb7—b6,	Td4—a4.
14. Lf4×d6,	Dd8×d6.	39. Tb6×h6,	Ta4×a2.
15. Tf1—e1,	Ta8—c8.	40. Kg1—g2,	a7—d5.
16. Ta1—c1,	h7—h6.	41. Th6—a6,	a5—a4.
17. Sf3—e5,	Tc8—c7.	42. Ta6—a7,	a4—a3.
18. g2—g3,	Tf8—c8.	43. g3—g4,	Kg8—f8.
19. Tc1×c7,	Tc8×c7.	44. g4—g5,	Kf8—g8.
20. Db3—b5,	Sb6—d7.	45. Kg2—g3,	Ta2—a1.
21. Se5+d7,	Tc7×d7.	46. Kg3—g4,	Ta1—g1+.
22. Te1—e8+,	Kg8—h7.	47. Kg4—f5,	Tg1—g2.
23. h2—h4,	a7—a6.	48. f2—f4,	a3—a2.
24. Db5—e2,	Td7—d8.	49. Kf5—f6,	se vda.
25. Te8—e7,	Td8—d7.		

Keres : Stahlberg. Match Estonska : Švedska.
Francoska obramba.

1. e2—e4,	e7—e6.	29. Db3×a2,	Db6—c6.
2. d2—d4,	d7—d5.	30. Da2—a3,	Se7—a6.
3. Sb1—d2,	c7—c5.	31. Te1—b1,	Tf8—b8.
4. Sg1—f3,	Sb8—c6.	32. Db4—b3,	Ld7—e6.
5. e4×d5,	e6×d5.	33. Kg1—f2,	b5—b4.
6. Lf1—b5,	c5—c4.	35. c3×b4,	Dc6—b6.
7. 0—0,	Lf8—d6.	36. Db3—b2,	Sf8—d7.
8. b2—b3,	c4×b3.	37. b4—b5,	f7—f6.
9. a2×b3,	Sg8—e7.	38. e5×f6,	Sd7×f6.
10. Tf1—e1,	0—0.	39. Tb1—c1,	Le6—d7.
11. Sd2—f1,	Lc8—g1.	40. Kf2—g1,	Tb8—e8.
12. c2—c3,	Dd8—c7.	41. Se3—g2,	Sf6—e4.
13. Lc1—a3,	Tf8—d8.	42. Sg2—f4,	Se4—g5.
14. Lb5—d3,	Ld6×a3.	43. Kg1—g2,	Ld7—g4.
15. Ta1×a3,	Dc7—f4.	44. Tc1—f1,	Te8—f8.
16. Ld3—e2,	Se7—g6.	45. L2—L4,	Sg5—f3.
17. Sf1—e3,	Lg4—e6.	46. Ld3—e2,	Tf8×f4.
18. g2—g3!	Df4—d6.	47. Le2×f3,	Tf4×d4.
19. Ta3—a2,	L7—L6.	48. Lf3×g4,	Td4×g4.
20. Le2—d3,	Lg4—L3.	49. Db2—e5,	Db6—g6.
21. Sf3—d2,	Sc6—e7.	50. b5—b6,	Tg4—b4.
22. f2—g4,	Lh3—d7.	51. De5×a5+,	Kg8—L7.
23. Sd2—f3,	b7—b5.	52. Tf1—f8,	Dg6—c2+.
24. Sf3—e5,	Sg6×e5.	53. Kg2—L3,	Tb4—b2.
25. f4×e5,	Dd6—b6.	54. Dd5—g3+,	Kh7—g6.
26. b3—b4,	a6—a5.	55. L4—L5+,	Kg6×L5.
27. b4×a5,	Ta8×a5.	56. Dg8—f7×,	se vda.
28. Dd1—b3,	Ta8×a2.		

Janovski : Dulanto. Match Kanada : Peru
Francoska obramba.

1. e2e4,	e7—e6.	15. Ld3×h7+,	Kg8—f8.
2. d2—d4,	d7—a5.	16. D1—h5,	Lf6×e5.
3. Sb1—c3,	Sg8—f6.	17. Te1×e5,	Dc5—c7.
4. Lc1—g5,	d5×e4.	18. Lh7—e4,	Lc8—b7.
5. Sc3×e4,	Sb8—d7.	19. Le4×b7,	Dc7×d7.
6. Sg1—f3,	Lf8—e7.	20. Dh5—h8+,	Kf8—e7.
7. Se4×f6+,	Sd7×f6.	21. Dh8×g7,	Td8—g8.
8. Lf1—d3,	c7—c5.	22. Te1×e6+,	Ke6—d6.
9. d4×c5,	Dd8—a5+.	23. Ta1—e1+,	Ke6—d6.
10. c2—c3,	Da5×c5.	24. Dg7—f6+,	Kd6—c5.
11. 0—0	0—0.	25. Te1—e5+,	Kc5—c4.
12. Tf1—e1,	Tf8—d8.	26. b2—b3+,	Kc4—d3.
13. Sf3—e5,	b7—b6.	27. Df6—d6+,	Kd3—c2.
14. Lg5×f6,	Le7×f6.	28. Te5—e2+,	se vda!